

Joseph Conrad
va poder complir un somni, enrolar-se a la marina mercant britànica/ ARXIU

MEMÒRIA PERSONAL
Joseph Conrad

Traducció: Josep M. Muñoz Lloret
Editorial: L'Avenç
Barcelona, 2017
Pàgines: 160
Preu: 13 euros

avançant riu amunt cap allò que batejaria memorablement com “el cor de les tenebres”. Després de vint anys com a mariner, va abandonar l’ofici, va formar una família a Londres i es va dedicar a escriure. El món que coneixia era el món del mar, sense casa, internacional, multilingüe. Va decidir escriure en anglès, Gran Bretanya li donava un sentit d’estabilitat històrica que li agradava, però sobretot perquè deia que la llengua anglesa se’l va fer seu “d’una manera tan completa que els seus mateixos modismes van tenir un efecte directe sobre el meu temperament i van modelar el meu caràcter encara plàstic”.

El lligam de la seva escriptura amb el mar, doncs, és molt íntim, i això fa que el seu nom es relacioni sovint amb relats d’aventures. Ara bé, obres com *El negre del Narcissus*, *Nostramo* i, especialment, *El cor de les tenebres*, són obres que van més enllà de la novel·la d’aventura, perquè mostren l’abjecció a què pot arribar la consciència

Conrad va navegar per tots els oceans

humana. Al costat de l’aventura marítima, Conrad hi encabeix l’angoixa moderna, mostra una visió de la humanitat fosca i torbadora que sembla més propera a Dostoievski, més propera a la seva sang eslava, que no pas a la tradició més social de la ficció britànica.

L’Avenç ha publicat recentment *Memòria personal*, traduït per Josep M. Muñoz Lloret. Es tracta d’un recull de fragments biogràfics que Conrad escriu a l’edat de cinquanta-cinc anys per encàrrec del seu amic Ford Madox Ford i que es va anar publicant a l’*English Review*. És un text breu, amè, que sondeja no només el lligam entre l’escriptura i el mar, sinó sobretot la voluntat de Conrad per fer d’aquests dos elements el seu univers. No es tracta d’unes confessions, sinó més aviat d’un grapat de records, sense ordre cronològic, però que són cabdals en la seva trajectòria vital com a mariner i com a escriptor.

Per exemple, descriu el primer anglès que de nen va conèixer en una excursió amb el seu oncle, el qual li va causar una gran fascinació; la importància decisiva del primer lector a qui va donar el manuscrit de la seva primera obra; i com van ser les seves primeres experiències al mar. Però potser els fragments més interessants són quan exposa els valors sobre els quals se suporta el seu edifici literari.

Una de les idees mestres que travessa la seva obra és l’espectacularitat sense cap fi ètic de la natura. Conrad ha vist molts ho-

L’impuls d’escriure

Joseph Conrad va néixer a Polònia el 1857, aleshores sota dominació russa. Va quedar orfe de mare a set anys i, poc després, el seu pare, partidari dels nacionalistes, va ser empresonat pels russos. Józef l’anava a visitar a la presó, i sempre recordarà que aprofitava el temps per traduir Dickens, Hugo i Shakespeare. El pare també va morir aviat, quan ell tenia dotze anys, i Teodor Józef Konrad Korzeniowski va passar a mans del seu tutor, l’oncle matern, que li va donar una educació rigorosa, pròpia de l’aristocràcia rural

polonesa, per bé que a setze anys li va permetre que realitzés un somni extraordinari: marxar cap a Marsella per enrolar-se a la marina mercant britànica.

Allà va iniciar una nova vida, una vida solitària, autònoma i cosmopolita. A bord de molts vaixells, va passar d’aprenent a oficial, i d’oficial a capità. Va aprendre anglès i va navegar per tots els oceans, vivint les inclemències i alegries que dona el mar. Un dels viatges decisius va ser quan va anar al Congo, un viatge de més de tres anys que, partint de la capital, va anar

ritzons, s'ha mesurat amb els elements, ha conviscut amb homes de diferents races i cultures, i aquest espectacle fascinant de l'univers en la seva consciència és un desafiament. Expressar-lo en paraules serà una finalitat moral en si mateixa. Per a Conrad, l'essencial de la vida humana és la nostra consciència "dotada amb una veu que pot deixar testimoni fefaent de la meravella visible, del terror obsessiu, de la passió infinita i de la il·limitable serenitat, de la llei suprema i del misteri perdurable del sublim espectacle". Ser fidel a la veritat d'aquesta veu serà una constant per a Conrad. La seva obra tindrà aquest vessant metafísic: una tensió pertorbadora entre una necessitat humana d'ordre i significat i una naturalesa espectacular que manca de qualsevol element ètic o moral.

La sobrietat i l'esforç que representa escriure també ocupen un lloc destacat de les memòries. Ens narra l'anècdota de quan una amiga de la seva dona el ve a saludar a la cambra d'escriptura i interromp la redacció d'una novel·la. Aquest trencament sobtat del seu imaginari fa que de cop s'adoni que estava en un altre món, creant-lo amb gran esforç, i que això l'ha deixat exhaust. Estava escrivint *Nostramo* i tot el món de Costaguana, amb les muntanyes, les ciutats, el port i els homes que ha creat, tot aquell edifici mental, de cop, li cau sobre les espatlles. Fa una compara-

Va escriure aquests records molt lliurement

ció entre la dura tasca d'escriure i l'esforç físic, posant d'exemple la feina que feia a coberta dels vaixells, en aquesta simetria entre la realitat marina i la literària: "Era una fatiga corporal que cap quantitat normal de treball físic dur podria explicar mai: he dut sacs de blat a l'esquena, vinclat gairebé per la meitat sota els baus de la coberta d'un vaixell, de les sis del matí fins a les sis del vespre, per tant ho he de saber."

Escriu aquests records de manera poc convencional, molt lliurement, i això no va acabar d'agradar a l'editor -i a alguns lectors-. És un Conrad conservador, que es mira la seva vida i la seva obra des de fora, analitzant la vida marinera i literària que ha viscut: "No sé quin dels dos impulsos m'ha pogut semblar més misteriós i més prodigiosos." Aquestes dues vides sempre van anar alhora, recorda que quan és oficial per primera vegada, només ho és per fora perquè per dins: "M'havia lliurat a mi mateix a l'ociositat d'un home obsedit, que no busca res sinó paraules amb les quals capturar les seves visions." *

La vida entre vides

Amb la publicació de *Com una pàtria. Vida de Josep Benet* l'estudiós i autor, Jordi Amat, ha equilibrat els plats de la balança de la seva obra, que, a partir d'ara, salomònicament, consta de tres llibres d'assaig i tres biografies. A banda, hi hauria un bon feix de textos dispersos, entre pròlegs, presentacions, articles, ponències, crítiques i ressenyes.

A l'hora d'escriure la biografia de l'extraordinària vida de Josep Benet i Morell, Amat no ha tingut un camí gens fàcil. En primer lloc, havia de treballar sota l'ombra del volum autobiogràfic que el mateix Benet va publicar just abans de morir: *Memòries I. De l'esperança a la desfeta (1920-1939)*. Després, havia d'endinsar-se en el veritable bosc de papers i documents a l'arxiu personal i professional de Benet. I, finalment, havia de recollir una infinitud de testimonis personals sobre Benet, que mereixerien un llibre a banda. Després, hi ha la qüestió de la ingent muntanya de bibliografia de fonts secundàries. No és d'estranyar que Amat trigués una dècada a arrodonir el llibre. I no cal dir que l'autor ha sortit molt ben parat de tants jocs malabars, perquè *Com una pàtria* és un llibre ben unitari, ben articulat i ben enfocat.

Els límits cronològics de la biografia de Benet van sobretot del 1940 al 1982, ja que Amat ha aprofitat el pròleg i l'epíleg com a marc general per oferir-nos un resum, respectivament, dels primers anys, 1920-1939, i dels darrers anys, 1983-2008. Amat ha centrat la seva atenció en les quatre dècades entre el 1940 i el 1982 per explicar-nos fil per randa l'eclosió difícil, el triomf esclatant i el declivi dolorós del seu personatge. Els extrems de la joventut i la vellesa queden en una posició marginal. Amat ha volgut un llibre compacte i essencial i això vol dir triar, prioritzar i sacrificar.

Leix que intel·ligentment vertebrata tota l'obra és la voluntat d'Amat de construir un doble retrat de Benet, un retrat interior de la persona i un retrat exterior

de la figura pública, amb els ineludibles punts d'intersecció entre els dos. Amat se n'ha sortit ben airós del seu exercici autoimposat i té molt de mèrit perquè Benet, per caràcter i per convenciment, era una persona discreta i retreta. A més, per una altra banda, entra en joc tota la complexitat, a vegades contradictòria, d'un personatge de la qualitat humana, moral i intel·lectual de Josep Benet.

Amb la seva esplèndida capacitat narrativa, Amat convoca i conjura el personatge de Benet i hi apareix molt vivament al llarg de les 584 pàgines ben atapeïdes de l'obra. A més, l'autor ha sabut calibrar el ritme narratiu del seu relat, posant més èmfasi en els aspectes menys coneguts i passant àgilment per les parts més sabudes. Acabem amb un excel·lent retrat polièdric

COM UNA PÀTRIA
VIDA DE
JOSEP BENET

Jordi Amat

Editorial: Edicions 62
Barcelona, 2017
Pàgines: 584
Preu: 21 euros

Jordi Amat
ha escrit la biografia
de Josep Benet
ALBERT SALAMÉ

del personatge, de lectura febril, i un fris magnífic d'una època fonamental de la història política i intel·lectual del país.

Ara bé, el sentit global de *Com una pàtria. Vida de Josep Benet* no acaba pas amb l'evocació del personatge i la seva època. Als lectors atents no els passarà inadvertida la manifesta actualitat i vigència del text. En aquest sentit, Amat utilitza com a pretext la vida i la tasca de Benet per plantejar-nos una sèrie de qüestions punxegudes sobre l'estat del país, la cohesió social, la responsabilitat moral, l'actuació política, la qualitat del lideratge, la funció de la cultura... Personatges com Josep Benet i Morell honoren un país, però el país ha de mirar de ser digne d'un referent d'aquestes dimensions. *

Libres